

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Кафедра менеджменту та бізнесу

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з навчально-методичної
роботи

№02071211

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузь знань 07 "Управління та адміністрування"
спеціальність 073 "Менеджмент"
освітньо-професійна програма "Бізнес-адміністрування"

Завідувач кафедри

Менеджменту та бізнесу

Лепейко Т.І.

(підписано)

Підписано КЕП. Серійний номер 2B6C7DF9A3891DA10400000026A7420036375A03

Гарант освітньо-професійної програми Бізнес-адміністрування

(назва програми)

Миронова О.М.

(підписано)

(прізвище та ініціали)

Підписано КЕП, серійний № 3ED5083160DBC59B0400000004EF090043677900

Укладачі:

Миронова О.М.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Підписано КЕП. Серійний номер 3ED5083160DBC59B0400000004EF090043677900

(підпис)

Кінас І.О.

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Кривобок К.В.

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Нечипорук О.В.

(прізвище та ініціали)

Харків

ХНЕУ ім. С. Кузнеця

2023

УДК 005.91(076.034)

НЗ1

Укладачі: О. М. Миронова
І. О. Кінас
К. В. Кривобок
О. В. Нечипорук

Затверджено на засіданні кафедри менеджменту та бізнесу.
Протокол № 11 від 03.04.2023 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Наскрізна програма практики для студентів спеціальності НЗ1 073 «Менеджмент» освітньої програми «Бізнес-адміністрування» першого (бакалаврського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. О. М. Миронова, І. О. Кінас, К. В. Кривобок, О. В. Нечипорук. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. – 20 с.

Подано наскрізну програму практики. Наведено структуру, зміст основних розділів, організацію підготовки та написання звітів.

Рекомендовано для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» освітньої програми «Бізнес-адміністрування» першого (бакалаврського) рівня.

УДК 005.91(076.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2023

Вступ

Наскрізну програму практики складено, відповідно до Положення про проведення практики студентів Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, розробленого, згідно із Законом України «Про вищу освіту», Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08.04.1993 р. № 93, Положенням про організацію освітнього процесу в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця, уведеного в дію наказом університету від 24.01.2022 р. № 1, стандартами вищої освіти, освітньо-професійною програмою «Бізнес-адміністрування», першого (бакалаврського) рівня спеціальності 073 «Менеджмент».

Програма практичної підготовки дозволяє здобувачам вищої освіти скласти чітке уявлення про те, що їм доведеться виконувати під час практики, як вирішити індивідуальне завдання, яку допомогу вони можуть дістати від керівників практики, закладу вищої освіти та підприємства (організації, установи), а також працівників (керівників) підприємства, із якими вони будуть зустрічатися під час практики.

Здобувачі вищої освіти дістануть необхідний обсяг практичних знань і умінь, відповідно до складених робочих програм практик.

1. Види, загальні характеристики, мета та заплановані результати практик

1.1. Види практик (табл. 1).

Таблиця 1

Види практик

Курси	Назви практик	Очна (денна) форма навчання	Заочна форма навчання	Кафедри, що забезпечують організацію	Тривалість практики	Семестри
III	Виробнича	+	–	Менеджменту та бізнесу	2 тижні	6-й
IV	Виробнича	–	+	Менеджменту та бізнесу	4 тижні	8-й
IV	Перед-дипломна	+	–	Менеджменту та бізнесу	6 тижнів	8-й
V	Перед-дипломна	–	+	Менеджменту та бізнесу	3 тижні	10-й

1.2. Характеристика практик (табл. 2).

Усі види практик є обов'язковими освітніми компонентами.

Таблиця 2

Характеристика практик

Курси	Назви практик	Очна (денна) форма навчання	Заочна форма навчання	Кількість кредитів	Загальна кількість годин	Семестри	Форми контролю
III	Виробнича	+	–	3	90	6-й	Звіт
IV	Виробнича	–	+	3	90	8-й	Звіт
IV	Перед-дипломна	+	–	9	270	8-й	Звіт
V	Перед-дипломна	–	+	9	270	10-й	Звіт

1.3. Мета практик:

1.3.1. Мета виробничої практики – поглиблення та закріплення студентами теоретичних знань і набуття необхідних практичних навичок та досвіду роботи в галузі управлінської, збутової, планово-економічної, маркетингової, логістичної діяльності підприємства, проведення аналізу діяльності підприємства – бази практики за основними напрямками: виробнича, фінансова, збутова, маркетингова, кадрова, інвестиційна, інноваційна, зовнішньоекономічна, а також розвиток навичок і вмінь інформаційно-аналітичної, проєктно-дослідницької, діагностичної, інноваційної та консалтингової діяльності для вирішення прикладних проблем управління підприємницькими структурами, удосконалення системи управління їхньою діяльністю в сучасних умовах господарювання; набуття вмінь адаптації теоретичних положень, методичного інструментарію, передового досвіду підприємництва до умов діяльності конкретного підприємства; закріплення практичних навичок проведення економічного дослідження, формування його інформаційного, правового та методичного забезпечення, з огляду на сутність проблем, що вирішуються, та обмежень, пов'язаних з діяльністю конкретного підприємства; впровадження розроблених рекомендацій і пропозицій у практичну діяльність підприємства.

1.3.2. Мета переддипломної практики – полягає у поглибленні студентами практичного досвіду економічної діяльності, практичному застосуванню здобутих знань та вмінь, вирішення економічних завдань під час роботи у реальних ринкових, набуття вмінь адаптації теоретичних положень, методичного інструментарію, передового досвіду підприємництва до умов діяльності конкретного підприємства; закріплення практичних навичок проведення економічного дослідження, формування його інформаційного та методичного забезпечення, з огляду на сутність проблем, що вирішуються, та обмежень, пов'язаних з діяльністю конкретного підприємства; впровадження розроблених рекомендацій і пропозицій у практичну діяльність підприємства.

1.4. Заплановані компетентності та результати навчання (табл. 3).

Таблиця 3

**Заплановані компетентності та результати навчання
за видами практик**

Спеціальні компетентності	Загальні компетентності	Результати навчання
Виробнича		
–	ЗК4, ЗК5	РН3
–	ЗК5	РН5, РН6, РН12, РН19
–	ЗК4, ЗК5, ЗК11	РН4
СК18	–	РН6
СК1, СК18	ЗК5	РН16
СК1, СК9	ЗК3, ЗК5, ЗК10, ЗК14	РН17
–	ЗК4	РН18
СК2	–	РН21
Переддипломна		
–	ЗК5	РН3, РН5, РН8, РН12
–	ЗК4, ЗК5, ЗК11	РН4
СК18	ЗК5	РН6
СК1, СК2, СК18	ЗК5	РН16
СК1, СК2, СК9	ЗК5, ЗК10, ЗК14	РН17
СК2	ЗК5	РН19
СК2	–	РН21

Примітка.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК10. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК11. Здатність до адаптації та дії у новій ситуації.

ЗК14. Здатність працювати у міжнародному контексті.

СК1. Здатність визначати та описувати характеристики організації.

СК2. Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.

СК9. Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань.

СК18. Здатність використовувати методики обробки первинної інформації щодо економічних основ функціонування організації для формування системи найбільш актуальних завдань.

РН3. Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.

PH4. Демонструвати навички виявлення проблеми та обґрунтування управлінських рішень.

PH5. Описувати зміст функціональних сфер діяльності організації.

PH6. Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.

PH8. Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації.

PH12. Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації.

PH16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

PH17. Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера.

PH18. Оцінювати можливості використання технологій для оптимізації ефективності бізнесу.

PH19. Демонструвати навички аналізу та синтезу інформації, пристосовуючи їх для аналізу та вирішення проблем в різних галузях бізнесу та менеджменту.

PH21. Демонструвати комунікативні, дослідницькі, технологічні та крос-культурні навички, необхідні для аналізу бізнес-ситуацій, готувати, обґрунтовувати і презентувати управлінські рішення.

2. Зміст практик

2.1. Завдання виробничої практики – це опанування системи умінь і набуття навичок щодо вирішення типових завдань відповідно до посад, які може обійняти випускник спеціальності 073 «Менеджмент», основним видом діяльності якого є управлінська діяльність; отримання практичного досвіду роботи на підприємствах; формування уявлення у студентів основних принципів організації діяльності підприємств та опанування студентами організаційно-технологічних процесів менеджменту на підприємстві.

Звіт про виробничу практику відображає результати вивчення програмних питань, містить висновки та рекомендації, копії документів і рішень; повинен мати чітку побудову, логічну послідовність, переконливу аргументацію, доказовість висновків і обґрунтованість рекомендацій. Звіт має відобразити всі аспекти діяльності студента на базі проходження виробничої практики. *Обсяг звіту має бути не менше 25 сторінок.*

Структура звіту з виробничої практики

ТИТУЛЬНА СТОРІНКА

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА – ОБ'ЄКТА ПРАКТИКИ

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА – ОБ'ЄКТА ПРАКТИКИ

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ВНУТРІШНЬОГО ТА ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ДОДАТКИ

У вступі має бути обґрунтовано актуальність обраного напрямку дослідження та його практичне значення, коротко охарактеризовано сучасні методичні та практичні аспекти вирішення визначеного кола проблем, визначено мету, об'єкт, предмет, завдання, методичний апарат (методи), інструментарій дослідження, отримано результати та їхнє практичне значення.

Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми (наукового завдання) обґрунтовується актуальність і доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки, особливо на користь України. Указують прізвища відомих учених, які займаються вирішенням досліджуваної проблеми щодо науково-дослідної роботи студента (НДРС), і невирішені питання. Обсяг актуальності має становити не менше половини сторінки.

У вступі студент має розкрити мету і завдання виробничої практики відповідно до специфіки діяльності підприємства та посади, на якій проходила практика, визначити методи, які використовувались під час проходження практики та написання звіту з практики. Обсяг вступу має бути не менше двох сторінок.

У першому розділі здобувач вищої освіти має ознайомитися зі специфікою діяльності підприємства – об'єкта практики, його організаційною структурою, станом управління діяльністю підприємства загалом.

Результатом такої роботи має стати віддзеркалення у звіті про проходження виробничої практики таких питань:

характеристика статусу підприємства (термін створення, форма власності, організаційно-правова форма господарювання, ступінь самостійності, місія підприємства, права й обов'язки підприємства, сфера діяльності, дотримання вимог щодо державної реєстрації та діяльності підприємства тощо);

характеристика господарської діяльності (спеціалізація підприємства, переважні види бізнес-операцій, інші види діяльності);

характер організації управління діяльністю підприємства (організаційна структура управління підприємством, характеристика окремих структурних підрозділів, їхньою функціонального призначення, прав, обов'язків, повноважень, характер регламентації діяльності окремих працівників підприємства (контракти, посадові інструкції тощо);

характер регулювання та контролю за діяльністю суб'єкта господарювання з боку держави (виконавчих органів, міністерств, відомств), стан дотримання державних вимог;

характер управління діяльністю суб'єкта господарювання з боку власників (права власників, органи управління та контролю: вищий орган управління підприємством, орган нагляду та контролю за діяльністю суб'єкта господарювання, періодичність їхніх зборів, характер питань, що розглядаються);

характеристика інструктивних, нормативних і методичних матеріалів, які використовуються на підприємстві, їхня якість та повнота.

Необхідно розглянути і графічно побудувати наявну на конкретному підприємстві організаційну структуру його управління, проаналізувати її. Особливу увагу слід звернути на те, якою мірою вона відповідає цілям і завданням організації.

Основна мета другого розділу – оцінювання якості управління та досягнутих результатів за окремими функціональними напрямками діяльності підприємства – об'єкта практики.

Аналіз економічних показників діяльності підприємства проводиться за двома роками (звітний і попередній). Основними джерелами для збирання інформації та проведення аналізу мають бути: фінансова звітність підприємства за два попередні роки.

Третій підрозділ присвячено вирішенню таких питань:

визначення характеру ринку (міжнародний, національний, регіональний, міський, районний тощо); зібравши відповідну інформацію, необхідно зробити висновок про обсяг ринку; визначити тип ринку, на якому діє організація;

аналіз стану конкуренції, надання характеристики підприємств, які діють на тому самому ринку, що й організація – база практики, та які є її безпосередніми конкурентами; виявити основні фактори зовнішнього середовища, що впливають на формування конкурентного середовища: дослідити конкурентів та інтенсивність конкуренції в галузі, існування загрози з боку товарів-субститутів;

оцінювання перспектив розвитку галузі;

оцінювання основних конкурентів і споживачів підприємства;

оцінювання частки ринку, яку займає підприємства.

Необхідно навести SWOT-аналіз основних факторів зовнішнього середовища.

Також у цьому розділі бажано приділити увагу маркетингової та комерційної діяльності за такими напрямками:

1. Аналіз джерел інформації та програмних продуктів, що використовуються певними спеціалістами для здійснення закупівельної, маркетингової діяльності, моніторингу ринку.

2. Основні постачальники ресурсів і споживачі продукції (робіт, товарів, послуг) підприємства. Процес їхнього пошуку, оцінювання та вибору. Порядок та умови укладання угод. Оцінювання якості роботи з формування матеріальних (товарних) ресурсів (частота закупівлі, розміри разової закупівлі, обстеження наявності товарів у торговельній залі).

3. Комунікаційні заходи маркетингу (реклама, стимулювання збуту, використання цінкових знижок), зв'язки з громадськістю. Аналіз бюджету маркетингу.

Оцінювання якості управління маркетинговою діяльністю суб'єкта господарювання передбачає:

аналіз основних конкурентів на внутрішньому та зовнішньому ринках;

аналіз основних постачальників ресурсів і споживачів продукції (робіт, товарів, послуг) суб'єкта господарювання; процес їхнього пошуку, оцінювання та вибору; порядок і умови укладання угод;

оцінювання якості роботи з формування матеріальних (товарних) ресурсів (частота закупівлі, розміри разової закупівлі);

оцінювання факторів, що впливають на зміну попиту на матеріальні (товарні) ресурси в окремі періоди (місяць, тиждень, день), організація їхнього моніторингу та реагування;

оцінювання маркетингової товарної політики суб'єкта господарювання (питома вага кількості нових товарів, послуг, введених на ринок, у загальній кількості, питома вага прибутковості за асортиментним складом (за категоріями товарів, послуг); витрати на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) і сертифікацію товарів, послуг; коефіцієнт диверсифікації асортиментного складу (за категоріями робіт, послуг);

оцінювання маркетингового ціноутворення (індекс цін на послуги зв'язку різних видів (за категоріями); середньорічна роздрібна ціна за категоріями товарів, послуг; коефіцієнт, що відображає рівень ціни щодо середньої ціни на аналогічну продукцію конкурентів;

оцінювання маркетингової збутової політики суб'єкта господарювання (питома вага витрат на збут у загальному обсязі; трансакційні витрати (протягом року); витрати на доставку (на рік); приріст (падіння) загального обсягу продажів за рік / ринкова частка протягом року; коефіцієнт диверсифікації обсягів продажів за асортиментним складом товарів, (за категоріями послуг); коефіцієнт диференціації обсягів продажів за каналами розподілу; дебіторська заборгованість за каналами розподілу; коефіцієнт представлення асортименту);

оцінювання рекламної діяльності та стимулювання збуту продукції суб'єкта господарювання (питома вага витрат на рекламу до загального обсягу продажів; частка брендів у асортиментному ряді); середньорічні витрати на рекламу на 1 тис. грн продажів; питома вага витрат на стимулювання збуту до загального обсягу продажів);

аналіз джерел інформації та програмних продуктів, що використовуються певними спеціалістами для здійснення закупівельної, маркетингової діяльності, моніторингу ринку;

аналіз бюджету маркетингу та обґрунтованості планів маркетингу для забезпечення досягнення цілей суб'єкта господарювання; періодичність розроблення та узгодженість планів закупівлі, продаж.

Студенту під час проходження практики необхідно особисто збирати, класифікувати, систематизувати й аналізувати інформацію з окремих напрямів діяльності підприємства. У випадках, коли така інформація на підприємстві відсутня або недостатня за обсягом для аналізу, необхідно

залучати інформаційні джерела, що висвітлюють діяльність аналогічних підприємств, статистичні дані певної галузі та сфери економічної діяльності. Слід також використовувати періодичні наукові видання.

Висновки вміщують узагальнення результатів проведеного дослідження діяльністю підприємства відповідно до сформульованих у вступі завдань, висвітлення напрямів діяльності, виявлення потенційних можливостей удосконалення роботи організації. Стисло формулюються головні висновки, пропозиції та рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності бази практики відповідно до поставлених завдань.

Список використаних джерел слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або назв. Якщо використовується інформація з інтернету, то потрібно вказувати не тільки назву сайту, а і назву статті, автора або назву документа, на які посилається автор. Нормативні та законодавчі акти, інтернет-джерела не виокремлюються та розміщуються в алфавітному порядку разом з іншими літературними джерелами. Усі літературні джерела слід подавати мовою оригіналу. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи.

Загальна кількість використаних джерел має бути більше 20. Рекомендовано в процесі дослідження використовувати наукові праці викладачів кафедри та університету. До списку джерел мають увійти видання за останні п'ять років.

Додатки. До додатків за необхідності доцільно включати допоміжний матеріал: статистичну інформацію, що є базою дослідження; положення про функціональні підрозділи; посадові інструкції фахівців; штатний розпис; форми бухгалтерської та статистичної звітності; організаційно-розпорядницькі документи (накази, розпорядження, інструкції та іншу довідкову інформацію).

2.2. Завдання переддипломної практики – це опанування системи умінь і набуття навичок щодо вирішення типових завдань відповідно до посад, які може обійняти випускник спеціальності 073 «Менеджмент», основним видом діяльності якого є управлінська, отримання практичного досвіду роботи на підприємствах, формування уявлення у студентів основних принципів організації діяльності підприємств та опанування студентами організаційно-технологічних процесів менеджменту на підприємстві.

Звіт з переддипломної практики відображає результати вивчення програмних питань, містить висновки та рекомендації, копії документів і рішень. Він повинен мати чітку побудову, логічну послідовність, переконливу аргументацію, доказовість висновків і обґрунтованість рекомендацій. Звіт має відобразити всі аспекти діяльності студента на базі проходження переддипломної практики.

Структура звіту з переддипломної практики

ЗМІСТ

ТИТУЛЬНА СТОРІНКА

ВСТУП

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА

2. ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДПРИЄМСТВА

3. АНАЛІЗ СТАНУ ПРЕДМЕТНОЇ ОБЛАСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ –
ОБ'ЄКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Основний обсяг звіту має займати 25 – 30 сторінок.

У вступі має бути обґрунтовано актуальність обраного напряму дослідження та його практичне значення, спираючись на нормативні та законодавчі документи, визначені мета, завдання, методичний апарат, інструментарій дослідження, отримані результати та їхнє практичне значення.

Актуальність дослідження. Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми (наукового завдання) обґрунтовується актуальність і доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки, надання послуг, особливо на користь України. Указати прізвища відомих учених, які займаються вирішенням досліджуваної проблеми та вказати на невирішені частини питання. Обсяг актуальності має становити 1 сторінку.

У вступі студент має розкрити мету і завдання переддипломної практики відповідно до специфіки діяльності підприємства та посади, на якій проходила практика, визначити методи, які використовувалися

під час проходження практики та написання звіту з практики. Обсяг вступу має бути не менше 2 сторінок.

Перший розділ присвячено вивченню історії створення підприємства, як об'єкта дослідження та його характеристики:

1) загальні відомості про підприємство, що аналізується: повне найменування підприємства, форма власності, коротка історія розвитку підприємства, дата організації та час існування на ринку, наявність філій;

2) характеристика виробничо-господарської діяльності: основні напрями виробничої діяльності – номенклатура (асортимент) основної продукції та товарів народного споживання, перелік робіт і послуг;

засвоєння нових видів продукції, виробничі потужності, виробничі площі, основні ринки збуту, конкуренти та споживачі, основні конкурентні переваги підприємства і продукції, стратегічні плани щодо подальшого розвитку підприємства, диверсифікації виробництва, засвоєнню нових ринків збуту, технологій, впровадження нового обладнання;

3) організаційна структура підприємства та підрозділу.

Необхідно розглянути і графічно побудувати наявну на конкретному підприємстві організаційну структуру його управління, проаналізувати її. До того ж особливу увагу слід звернути на те, якою мірою вона відповідає цілям і завданням організації.

У другому підрозділі на базі фінансової та статистичної звітності бази дослідження необхідно надати економічну та функціональну характеристику її діяльності. Техніко-економічний аналіз результатів діяльності підприємства може проводитися за такими основними напрямками: узагальнювальні показники діяльності підприємства, матеріальні ресурси, трудові ресурси, основні засоби тощо.

Інформаційною основою техніко-економічного аналізу є баланс, звіт про фінансові результати, статистичний звіт з праці тощо. При цьому сама звітність наводиться у додатку дипломної роботи «Фінансова та статистична звітність підприємства» або «Фінансова звітність підприємства», а в тексті підрозділу подаються розрахунки показників у табличній формі (які у разі необхідності також можуть бути винесені до окремого додатку), їхня інтерпретація та висновки з аналізу.

Третій підрозділ, присвячений аналізу наявного стану предметної області на підприємстві (в організації), тобто аналізу комплексу питань відповідно до теми дипломної роботи з метою виявлення існуючих позитивних сторін та недоліків. Використання економіко-математичних методів

та моделей, факторного аналізу під час виконання цієї частини аналітичного розділу дозволить отримати більш обґрунтовані висновки, хоча і не є обов'язковим.

Бажаним є узагальнення виявлених у межах предметної області проблем у формі карти проблеми, діаграми «риб'ячого скелету», таблиць SNW- або SWOT-аналізу (у разі доцільності) тощо. Важливість цього завершального етапу здійснення аналізу зумовлюється тим, що його результати служать базою для виконання робіт на наступній стадії опрацювання теми дипломної роботи – під час підготовки й обґрунтування проєктних рекомендацій щодо усунення наявних недоліків, а також удосконалення організації вирішення проблем дипломної роботи. Тому студент має звернути особливу увагу на чіткість визначення складу та формулювання висновків з аналізу.

Висновки містять узагальнення результатів проведеного дослідження діяльністю підприємства відповідно до сформульованих у вступі завдань, висвітлення напрямів діяльності, виявлення потенційних можливостей удосконалення роботи організації. Стисло формулюються головні висновки, пропозиції та рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності бази практики відповідно до поставлених завдань.

Список використаних джерел слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або назв. Якщо використовується інформація з інтернету, то потрібно вказувати не тільки назву сайту, а і назву статті, автора або документу, на які посилається автор. Нормативні та законодавчі акти, інтернет-джерела не виокремлюються та розміщуються у алфавітному порядку разом з іншими літературними джерелами. Усі літературні джерела слід подавати мовою оригіналу. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи.

Загальна кількість використаних джерел має бути не менше 20. Рекомендовано в процесі дослідження використовувати наукові праці викладачів кафедри й університету.

Додатки. До додатків за необхідності доцільно включати допоміжний матеріал: статистичну інформацію, що є базою дослідження; положення про функціональні підрозділи, посадові інструкції фахівців, штатний розпис, форми бухгалтерської та статистичної звітності; організаційно-розпорядничі документи (накази, розпорядження, інструкції та іншу довідкову інформацію).

3. Вимоги до баз практик

Базою для проходження виробничої та переддипломної практики можуть бути підприємства різних форм власності, видів господарської діяльності, організаційно-правового статусу, які є юридичними особами та функціонують на ринку не менше одного року.

Підприємства мають відповідати сучасним вимогам, тобто мають застосовуватися передові форми та методи управління й організації планово-економічної роботи, комерційної та маркетингової діяльності, бухгалтерського обліку, впроваджуватися прогресивні технології виробництва, організації праці та управління. Крім того, штат підприємства має бути укомплектовано висококваліфікованими фахівцями, здатними створити відповідні умови студентам для набуття професійних навичок.

4. Організація проведення та керівництво практиками

Призначення керівників здійснюється випусковою кафедрою, погоджується з деканом та навчальним відділом і оформлюється наказом ректора. Після підписання наказу зміни в організаційних питаннях практики не допускаються.

Перед початком практики, керівники практики від випускової кафедри ХНЕУ ім. С. Кузнеця, проводять установчі збори з переддипломної практики або з виробничої практики, де ознайомлюють студентів із метою, завданням переддипломної або виробничої практики, календарним планом проведення практики, вимогами до написання звітів із практики, обов'язками студентів під час проходження практики.

На установчих зборах проводиться інструктаж з техніки безпеки під час проведення виробничої або переддипломної практики, про що робиться відповідний запис у книзі інструктажу з техніки безпеки. Ще один інструктаж з техніки безпеки проводиться безпосередньо на підприємстві – базі практики, з урахуванням специфіки підприємства.

5. Оцінювання результатів практики

Оцінюють результати проходження та захисту практики за 100-бальною системою оцінювання результатів навчання, прийнятою в університеті (табл. 4).

Таблиця 4

Шкала оцінювання результатів проходження та захисту практики

Оцінка (за чотирибальною шкалою)	Оцінка (за стобальною шкалою)
Диференційована шкала	
Відмінно	90 – 100
Добре	74 – 89
Задовільно	60 – 73
Незадовільно	1 – 59
Недиференційована шкала	
Зараховано	60 – 100
Не зараховано	1 – 59

Підсумкова кількість балів, набута здобувачем вищої освіти за результатами проходження практики, ураховує:

відгук керівника від бази практики;

відгук керівника від кафедри;

презентацію здобувачем вищої освіти результатів проходження практики під час захисту звіту;

відповіді на запитання.

Здобувачі вищої освіти, які не захистили у призначений термін звіти із практики, будуть мати академічну заборгованість.

5.1. Критерії оцінювання звіту із практик:

1 – 59 балів – звіт про проходження практики та щоденник практики оформлено з численними помилками або не в повному обсязі, здобувач допустив суттєві помилки під час вирішення завдань виробничої практики, неспроможний дати пояснення виконаних розрахунків; звітні документи оформлено з помилками; оцінка керівника з практики та характеристика свідчать про низький рівень володіння знаннями, уміннями та компетенціями; здобувач не зумів задовільно відповісти на поставлені запитання членів комісії;

60 – 73 бали – мають місце окремі зауваження щодо оформлення звіту та щоденника; допущено граматичні та стилістичні помилки; мають місце неточності у розрахунках під час проведення аналізу; на захисті студент продемонстрував задовільні знання; відповіді на запитання членів комісії неточні або неповні;

74 – 89 балів – програму практики розкрито, але мають місце окремі недоліки непринципового характеру; недостатньо використані в процесі аналізу матеріали звітності; мають місце окремі зауваження щодо оформлення звіту, щоденника; студент на захисті продемонстрував ґрунтовні знання, відповів на запитання членів комісії.

90 – 100 балів – звіт про проходження практики і щоденник практики оформлено відповідно до вимог і подано до захисту у визначений кафедрою термін; звіт містить елементи новизни, має практичне значення; студент оволодів навичками дослідної роботи: збору інформації, аналізу, формулювання висновків, пропозицій; відповідь студента на питання членів комісії вичерпна.

Рекомендована література

1. Офіційний вебсайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

2. Офіційний вебсайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. – Режим доступу : <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.

3. Наукова новизна одержаних результатів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://studopedia.com.ua/1_40741_naukova-novizna-oderzhanih-rezultativ.html.

4. Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця [Електронний ресурс] : наказ № 5 від 26.10.2020 р. – Режим доступу : <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Polozhennya-pro-organizatsiyu-osvitnogo-protsesu-u-HNEU.pdf>.

5. Положення про організацію практики студентів у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця (нова редакція) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/Polozhennya-pro-organizatsiyu-praktyku-studentiv.pdf>.

Зміст

Вступ.....	3
1. Види, загальні характеристики, мета та заплановані результати практик.....	4
2. Зміст практик.....	7
3. Вимоги до баз практик.....	16
4. Організація проведення та керівництво практиками.....	16
5. Оцінювання результатів практики.....	17
Рекомендована література.....	18

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Наскрізна програма практики
для студентів спеціальності 073 «Менеджмент»
освітньої програми «Бізнес-адміністрування»
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Миронова** Ольга Миколаївна
Кінас Ірина Олександрівна
Кривобок Катерина Володимирівна
Нечипорук Оксана Василівна

Відповідальний за видання *Т. І. Лепейко*

Редактор *А. С. Ширініна*

Коректор *В. Ю. Труш*

План 2023 р. Поз. № 27 ПП. Обсяг 20 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру

ДК № 4853 від 20.02.2015 р.